

Kurbetin ibadet türünden olması halinde kişinin müslüman olması ve bâliğ değilse bile temyiz çağında bulunması şarttır; aksi takdirde ibadeti geçersiz olup sevap kazanması söz konusu değildir. Bunun dışında kalan vakıf, sadaka, âriyet, hasta ziyareti, cenazeyi techiz, tekfin ve defin gibi taat ve kurbetlerde din şart olmadığı gibi malî olanlar dışında akıl, bulûğ ve rüşd de gerekli görülmüştür. Ayrıca bir ibadetten hâsıl olan sevabın başkalarına bağışlanıp bağışlanamayacağı konusunu da ayrıntılı biçimde ele alan fakihler namaz, oruç, Kur'an okuma gibi sırf (mahz) ibadetlerde daha çekimser davranırken sadaka, köle âzadı, vakıf gibi malî nitelikli ve niyâbet geçerli olan ibadetlerde olumlu görüş bildirmişlerdir (ayrıca bk. İBADET).

BİBLİYOGRAFYA :

Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur'ân* (Kamhâvî), I, 243; II, 173; III, 164; IV, 376; İzzeddin İbn Abdüsselâm, *Kavâ'idü'l-ahkâm*, Beyrut, ts. (Dârü'l-kütübü'l-ilmîyye), I, 149-150, 176-178; Nevevî, *el-Mecmû'*, I, 312; a.mlf., *Tahrîru elfâzi'l-Tenbih* (nşr. Abdülganî ed-Dakr), Dimaşk 1408/1988, s. 237; İbn Kayyim el-Cevziyye, *İ'lâmü'l-muvakkı'tin* (nşr. Tâhâ Abdürraûf Sa'd), Beyrut 1973, III, 110-111; Zerkeşi, *el-Mensûr fi'l-kavâ'id* (nşr. Teysîr Fâik Ahmed Mahmûd), Küveyt 1402/1982, II, 367; III, 61-62; Mewâk, *et-Tâc ve'l-iklil*, Beyrut 1398, I, 515; II, 124; III, 348; Zekeriyâ el-Ensârî, *el-Hudûdü'l-enika ve't-târifâtü'd-dakika* (nşr. Mâzin el-Mübârek), Beyrut 1411/1991, s. 77; İbn Nuceym, *el-Baḥrû'r-râ'ik*, I, 96; M. Abdürraûf el-Münâvî, *et-Teukîf 'alâ mühimmâtü't-te'ârif* (nşr. M. Rıdvân ed-Dâye), Beyrut 1410/1990, s. 578; Ali b. Ahmed el-Adevî, *Hâşiye 'alâ Kifâyeti't-tâlibi'r-rabbânî* (nşr. Yûsuf Muhammed el-Bikâî), Beyrut 1412, II, 212, 291, 569; Şevkânî, *Fethu'l-kadir*, I, 406; II, 396; a.mlf., *es-Seylû'l-cerrâr* (nşr. Mahmûd İbrâhîm Zâyed), Beyrut 1405/1985, III, 316; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, Beyrut 1386/1966, I, 198; "Kurbet", *Mv.F.*, XXXIII, 92-110.

AHMET ÖZEL

KURÇI

(قورچی)

Özellikle Safevîler'de hassa asker topluluğuna verilen ad.

Sözlükte "silâh" mânâsına gelen kur veya korun sonuna Türkçe "cı" ekinin getirilmesiyle oluşmuş bir kelimedir. "Silâhlî asker, silâhşör, cebeci, ases, asker, bekçi, muhafız, zırhlı veya atlı asker" anlamlarında İlanlılar'da, daha sonra Karakoyunlu ve Akkoyunlular'da hassa askerleri için kullanılmıştır.

Osmanlı döneminde "korucu" şeklinde başta Yeniçeri Ocağı'nda olmak üzere çeşitli askerî müesseselerde görevli kimse-

ler için kullanılan bu tabir Safevîler devrinde Farsça'ya geçmiş ve ülkenin ileri gelen kimselerinin çocuklarından teşkil edilen atlı muhafız alayı için kullanılmıştır (Hammer, VII, 73-74). Özellikle Türkmen kabilelerinin atlı askerleri, muhafız birlikleri bu tabirle anılmıştır. Safevî kaynaklarında "kurç-i şemşir", "kurç-i tîr ü kemân" gibi tabirlere rastlanır. Ayrıca hassa muhafız birlikleri için "kurciyân-ı hâssa-i şâhî, kurciyân-ı izâm-ı şâhî" gibi nitelemeler de kaynaklarda yer alır. Kurçilerin âmirine kurçibaşı denirdi. Bu tabir Safevî kroniklerinde 911 (1505) yılından itibaren geçmeye başlar ve emirü'l-ümerâliğe bağlı bir makam olarak zikredilir. Daha sonra I. Tahmasb döneminde emirü'l-ümerânın (beylerbeyi) yerini almıştır. Kurçibaşının emrinde sarık, kılıç, hançer, yay, mızrak, okluk, kalkan, zırh, ayak kabı, kadeh, üzengi, gem ve kuşçu kurçisi olmak üzere on üç kurçi vardı (İA, X, 57).

Bâbürlüler'de muhafız, cephane kumandanı, silâhdar karşılığı kullanılan ve askerî bir rütbe olan "kur beyi" unvanı vardı. Ayrıca kur kelimesiyle türetilen, "silâh deposu veya imalâthanesi" anlamında kurhâne, "bekçi" anlamında kurbaşı terimlerine de rastlanmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Anonim Tevârih-i Âli Osmân (nşr. F. Giese, haz. Nihat Azamat), İstanbul 1992, s. 133; Bâbü, *Vekâyi'* (Arat), II, 167, 173, 174-175, 625; Selânikî, *Târih* (İpsirli), I, 59, 132, 134, 175, 176, 365; Hammer (Atâ Bey), VII, 73-74; Uzunçarşılı, *Medhal*, s. 183, 188, 189, 225, 258, 264, 285; a.mlf., *Kapukulu Ocakları*, I, 379-381; a.mlf., *Saray Teşkilâtı*, s. 498-500; *CHIR*, VI, 358; R. Rahmeti Arat, "Kurçi", *İA*, VI, 1014; Tahsin Yazıcı, "Safevîler", a.e., X, 57; R. M. Savory, "Kurçi", *EP* (Fr.), V, 439-440.

ABDÜLKADİR ÖZCAN

KUREŞİ

(القروشى)

Ebû Muhammed Muhyiddin Abdülkâdir b. Muhammed b. Muhammed el-Kureşi el-Mısıri (ö. 775/1373)

Hanefî fakihî ve biyografi yazarı.

20 Şâban 696 (13 Haziran 1297) tarihinde doğdu. Büyük dedelerinden Ebû'l-Vefâ'ya nisbetle İbn Ebû'l-Vefâ diye de anılır. Ebû'l-Hasan İbnü's-Savâf, İmâdüddin İbnü's-Sükkerî, Ebû'l-Abbas el-Haccâr, Sittülüzzerâ, Reşidüddin İbnü'l-Muallim ve Kutbuddin el-Halebi'den hadis, Fahreddin Osman b. İbrâhîm et-Türkmânî ile iki oğlu Alâeddin İbnü't-Türkmânî ve

Tâceddin İbnü't-Türkmânî'den fıkıh öğrendi. Ayrıca Ebû Hayyân el-Endelüsî, İbn Seyyidünnâs, Râdiyyüddin et-Taberî ve diğer birçok hocadan çeşitli konularda ders aldı. Hâfız ed-Dimyâtî de kendisine icâzet verdi. Fıkıh ve hadis başta olmak üzere birçok ilim dalında uzman oldu. Kaynaklarda güçlü bir hâfız ve büyük bir âlim olduğu, hadis ve fıkıh alanında tanınmış birçok kişinin kendisinden ders aldığı, güzel yazı yazdığı ve çeşitli kitapları istinsah ettiği kaydedilir. Ancak *Tehzîbü'l-esmâ'* adlı eserinin müellif hattı nüshası İbn Hacer'in, "Yazısı güzeldi, fakat mâhir değildi" şeklindeki tesbitini teyit eder mahiyettedir. Kureşi 7 Rebülevvel 775 (27 Ağustos 1373) tarihinde Kahire'de vefat etti.

Eserleri. 1. *el-Cevâhirü'l-muḍiyye' fi şabâkâti'l-Hanefiyye*. Hanefî ulemâsının hayatına dair günümüze ulaştığı bilinen büyük hacimli en eski çalışma olup 2000'i aşkın biyografiyi ihtiva etmektedir. Eser önce Haydarâbâd'da basılmış (I-II, 1332/1914), daha sonra Abdülfettâh Muhammed el-Hulv tarafından bu baskı ile üç yazma nüshası esas alınarak tenkitli neşri yapılmıştır (I-V, Kahire 1398-1408/1978-1988, 1413/1993). 2. *el-Înâye bi-mârifeti (fi tahrîci) eḥâdîsi'l-Hidâye*. Eserde, Burhâneddin el-Merginânî'nin Hanefî fıkıhına dair *el-Hidâye*'sinin hadisleri tahrîr edilerek hadis tekniği açısından değerlendirilmiştir. Müellif önsözde (vr. 1^b-2^a) Hanefîler'in hadis konusuna bakışları, hadisi delil olarak kullanmaları ve buna verdikleri önemle bu konuda Hanefîler'e yöneltilen eleştirilere temas eder. Tahâvî, Ebû Bekir er-Râzî (Cessâs) ve Kudûrî gibi müteakdimin Hanefî ulemâsının hadisleri değerlendirecek sahih ve zayıf olanları tesbit ettiklerine, sonraki âlimlerin ise bunlara güvenip araştırma yapmadıklarına işaret eden müellif, Ahmed b. İbrâhîm es-Serûcî hariç *el-Hidâye* şârihlerinin de buna yönelmediğini görünce bu kitabı yazdığını, 727 (1327) yılında tamamlayıp 730'da temize çektiğini kaydeder. Eserin bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir (Yenicami, nr. 261). 3. *Tehzîbü'l-esmâ'î'l-vâkı'a fi'l-Hidâye ve'l-Hulâşa*. *el-Hidâye* ile Hüsâmeddin Ali b. Ahmed er-Râzî'nin *Muḥtaşarü'l-Kudûrî*'yi şerhettiği *Hulâşatü'd-delâ'il fi tenkîhi'l-mesâ'il* adlı kitabında geçen âlimlerin kısaca tanıtıldığı eser alfabetik olarak düzenlenmiştir. Müellifin önsözde, daha önce *el-Hidâye* ile *Hulâşa* üzerine yaptığı (aş. bk.) iki çalışmayı tamamlayıcı mahiyette olduğunu belirttiği bu eserin